

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного
факультету

Юрій Бідзіля
« 30 » червня

Юрій БІДЗІЛЯ

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма	Українська мова і література. Зарубіжна література
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» (Морфемологія. Дериватологія) для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **014 Середня освіта** предметної спеціальності **014.01 Середня освіта (Українська мова і література)** освітньої програми «Українська мова і література. Зарубіжна література».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри української мови**.

Протокол № 12 від 26 червня 2023 року

Завідувач кафедри

Наталія ВЕНЖИНОВИЧ

Схвалено науково-методичною комісією **філологічного факультету**.

Протокол № 8 від 29 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії

Василь ШАРКАНЬ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 6,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 195	3-й	3-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи студента – 5	5-й	5-й
	Лекції:	
	56 год	18 год
	Практичні (семінарські):	
	40 год	6 год
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: письмова	Самостійна робота:	
	99 год	171 год

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Сучасна українська мова: Морфемологія і дериватологія» є: навчити здобувачів вільно володіти понятійною базою морфемології, словотвору, морфології, розуміти закономірності і тенденції сучасних процесів словотворення, домогтися осмисленого аналізу морфемної та словотвірної структури слова, вміння використовувати дані етимологічного аналізу при з'ясуванні історичних явищ у будові слова, сформувати потребу звертатися до словників – морфемних, словотворчих, тлумачних, етимологічних, різних наукових і навчальних джерел з метою самостійного акумулювання нової й актуальної інформації, навчити використовувати набуті знання в закладах загальної середньої освіти та фахової передвищої освіти.

Зміст курсу спрямований на висвітлення морфемної, словотвірної та морфемної підсистем сучасної української літературної мови та всебічну характеристику їхніх одиниць. Об'єктом вивчення морфеміки й словотвору є слово як єдність мінімальних значущих одиниць мови – морфем – та похідна мовна одиниця з вивідною словотвірною будовою. Зміст курсу спирається на сучасні вітчизняні та зарубіжні лінгвістичні вчення з опорою на інші рівні мовної структури. Синхронічний підхід до висвітлення морфемних та дериваційних явищ супроводжується історичними коментарями з метою подолання спрощених підходів до розглядуваних мовних фактів. Основна увага звертається на базові поняття, принципи та процедуру морфемного й словотвірного аналізу.

Відповідно до освітньої програми «Українська мова і література. Зарубіжна література», вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) здатність вирішувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання й характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти (**ІК**);

2) здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (**ЗК 1**);

3) здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя (**ЗК 2**);

4) здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями (**ЗК 3**);

5) здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (**ЗК 5**);

6) здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (**ЗК 7**);

7) здатність до формування в здобувачів освіти ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків (**ФК 1**);

8) здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури, зарубіжної літератури, у практиці навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти (**ПК 1**);

9) здатність адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах (**ПК 2**);

10) здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій формах, володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт (**ПК 3**);

11) здатність використовувати сучасні наукові методи філологічних досліджень, добирати, аналізувати, систематизувати й синтезувати фактичний лінгвістичний, літературний матеріал; узагальнювати підсумки виконаного дослідження та формулювати його новизну; оформляти згідно із сучасними вимогами та репрезентувати результати наукового дослідження в усній чи письмовій формі, послуговуючись відповідним термінологічним апаратом (ПК 8).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 6 «Вступ до мовознавства»

ОК 11 «Сучасна українська мова» (Морфологія. Частина II)

ОК 23 «Латинська мова».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Українська мова і література. Зарубіжна література» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
<i>Знає</i> основні історичні етапи розвитку предметної галузі.	ПРН 1
<i>Уміє оперувати</i> базовими категоріями та поняттями спеціальності.	ПРН 5
<i>Усвідомлює</i> цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	ПРН 12
<i>Знає</i> сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності, провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні та за її межами.	ПРН 13
<i>Пояснює</i> особливості розвитку української мови і літератури, зарубіжної літератури, специфіку перебігу літературного процесу в Україні в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою; <i>порівнює</i> мовні й літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.	ПРН 14
<i>Володіє</i> комунікативною компетентністю з української мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), <i>здатний</i> удосконалювати й підвищувати власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.	ПРН 15
<i>Уміє</i> працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології.	ПРН 17
<i>Володіє</i> основами професійної культури, <i>має здатність</i> створювати, редагувати й перекладати тексти фахового змісту.	ПРН 19
<i>Використовує</i> гуманістичний потенціал української мови і літератури, зарубіжної літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.	ПРН 21
<i>Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати</i> теоретичні й методичні засади навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури для виконання освітньої програми в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти.	ПРН 22

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами вищої освіти після опанування навчальної дисципліни «Сучасна українська мова».

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знання основних історичних етапів розвитку предметної галузі.	РН 1
Уміння оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.	РН 5
Усвідомлення цінності захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	РН 12
Знання сучасних філологічних й дидактичних засад навчання української мови, мовних норм, особливостей використання мовних одиниць у певному контексті.	РН 13
Розуміння особливостей розвитку української мови; порівняння мовних фактів з морфемології та дериватології, визначення їхніх подібностей і відмінностей.	РН 14
Володіння комунікативною компетентністю з української мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), здатність удосконалювати й підвищувати власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.	РН 15
Уміння працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології.	РН 17
Володіння основами професійної культури, здатність створювати, редагувати й перекладати тексти фахового змісту.	РН 19
Використання гуманістичного потенціалу української мови для формування духовного світу юного покоління громадян України.	РН 21
Реалізація теоретичних й методичних засад навчання української мови для виконання освітньої програми з морфемології та дериватології в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти.	РН 22

5.ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- 1) забезпечення опанування навчального предмета (словесні, візуальні, практичні, репродуктивні, проблемно-пошукові, індуктивні, дедуктивні);
- 2) стимулювання та мотивації навчальної діяльності (дискусії, творча робота);
- 3) методи контролю і самоконтролю в навчальній діяльності.

Оцінювання поточних результатів практичних занять та домашніх вправ, тематичний контроль, оцінювання самостійних робіт, рефератів та виконання підсумкових модульних робіт.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усна або письмова з наступними видами: групове та індивідуальне опитування, контрольна (самостійна) робота, письмове тестування.

Форма модульного контролю: дві письмові роботи у вигляді модульних контрольних. Модульна робота містить два теоретичні питання, морфемний та словотвірний аналізи, а також тестові завдання. Теоретичні питання оцінюються балами 10 і 8, зразки морфемного та словотвірного аналізу – по 10 балів, 6 тестових завдань – по 2 бали, усього – 50 балів.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний чи письмовий іспит (з елементами тестів) може бути виставлений за результатами балів, набраних студентом при поточному

контролі на практичних заняттях, тематичному контролі, самостійної, індивідуальної роботи й підсумкової модульної контрольної роботи. Сума балів обраховується в межах 100 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
Модуль 1			Модуль 2				100
T1	T2	T3	T1	T2	T3	T4	
5	5	5	10	10	10	5	

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
Модуль 3		Модуль 4			Модуль 5			50	100
T1	T2	T1	T2	T3	T1	T2	T3		
5	10	5	5	5	5	5	10		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	10	50	10	50
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінка **відмінно (А)** виставляється, коли здобувач дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання, а при виконанні практичного завдання застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою. Оцінка **добре (В)** виставляється здобувачеві, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань здобувач застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою. Оцінка **добре (С)** виставляється здобувачеві, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності. Оцінка **задовільно (D)** виставляється, коли здобувач розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань здобувач припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння програмного матеріалу. Оцінка **задовільно (E)** виставляється, коли здобувач не повністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань здобувач припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у здобувача. Оцінка **незадовільно (FX)** виставляється здобувачеві, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий здобувач

виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні. Оцінка **незадовільно (F)** виставляється здобувачеві, який не виконав навчальну програму або якийсь серйозний елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий здобувач не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні. За результатами контролю знань здобувачів дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) – «відмінно», «добре», та «задовільно». Здобувач має право підвищити оцінку, складаючи іспит.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Загальна кількість балів, яку може отримати здобувач, – 100 балів. Вони досягаються шляхом сумування результатів оцінок за всі види робіт. Отримані бали переводяться також в оцінку за чотирибальною національною шкалою. «Відмінно» отримує здобувач за відмінне виконання роботи та відповіді без істотних помилок та огріхів (90-100 балів). «Добре» здобувач отримує, якщо робота виконана правильно, але допущені незначні помилки, що істотно не впливають на результат контрольної роботи (74-89 балів). «Задовільно» отримує здобувач, якщо робота виконана не в повному обсязі, допущена певна кількість помилок та неточностей, відсутні висновки за виконаними розрахунками (60-73 бали). «Незадовільно» отримує здобувач у разі допущення великої кількості помилок (менше 60 балів), що потребує додаткового опрацювання навчального матеріалу для отримання позитивної оцінки.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Шкала ECTS	Диференційована шкала	Недиференційована шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
A	Відмінно	Зараховано	90-100
B	Добре		82-89
C	Добре		74-81
D	Задовільно		64-73
E	Задовільно		60-63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35-59
F	Незадовільно		0-34

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Морфемологія як розділ науки про мову.

Тема 1. Предмет і завдання курсу морфемології.

Морфемологія та морфеміка, предмет і завдання морфемології. Зв'язок морфемології з морфологією, дериватологією та іншими мовознавчими дисциплінами. Поняття про морфему. Ознаки морфеми. Слово і словоформа. Морфема і морф. Аломорф. Варіанти морфем. Співвідношення морфеми і складу, морфеми і слова. Вивчення морфемної структури слова у практиці викладання у закладах загальної середньої освіти.

Тема 2. Типологія морфем у сучасній українській літературній мові.

Типи морфем у сучасній українській літературній мові (за значенням, за функцією, за місцем у слові). Поняття про нульові морфеми. Афіксоїди як особливий тип морфем. Явище інтерфіксації. Проблема конфіксів у науковій літературі. Поняття про унікальні частини слова (уніфікси).

Тема 3. Основа слова.

Поняття основи в сучасному мовознавстві. Лексична і граматична основа слова. Питання про подільність основ. Ступені подільності основи. Валентність морфем. Види валентності. Типи основ (відкрита, закрита, вільна, зв'язана, проста, складна, похідна, непохідна, подільна, неподільна, суцільна, перервана, одноморфемна, поліморфемна тощо).

Змістовий модуль 2. Функціонування морфем у сучасній українській літературній мові.

Тема 1. Явища семантичного та структурного плану у системі морфем.

Види і типи семантичних явищ у морфемології. Полісемія, омонімія, синонімія та антонімія морфем. Морфологія. Морфонема. Морфотактика. Поняття морфемного шва. Основні морфологічні явища. Суміщення, усічення, чергування та наращення як явища, що утруднюють морфемний аналіз.

Тема 2. Етимологічні зміни в морфемній будові слова.

Історичні зміни в морфемній будові слова. Опрощення. Перерозклад. Ускладнення. Декореляція. Причини історичних змін.

Тема 3. Морфемний аналіз.

Мета і завдання морфемного аналізу, його відмінність від словотвірного аналізу. Явища, які утруднюють морфемний аналіз. Питання діакронії в морфемному аналізі. Співвідношення морфемного й етимологічного поділу слів, урахування словотвірної характеристики. Методика морфемного аналізу. Особливості морфемного аналізу складних та складноскорочених слів.

Тема 4. Словники морфем та словотвірні словники.

Морфемні словники в українській лексикографії. Принципи побудови, обсяг, специфіка. Словотвірні словники. Словники словотвірних гнізд у мовознавстві. Інверсійний словник.

Змістовий модуль 3. Дериватологія

Тема 1. Словотвір як наукова дисципліна.

Поняття словотвору. Омонімія терміна. Словотворення. Деривація і дериватологія. Місце словотвору в системі граматики, його дотичність до морфеміки, морфології, лексикології, синтаксису. Предмет і завдання синхронічного словотвору.

Тема 2. Дериваційні відношення.

Співвідношення твірної основи і похідного слова. Види співвідношень. Принципи встановлення наряду похідності. Поняття про словотвірну пару. Мінімальна словотвірна пара. Словотвірний квадрат. Словотвірний ланцюжок. Словотвірне гніздо. Принципи укладання словотвірного гнізда. Поняття ступеня похідності та кроку деривації.

Змістовий модуль 4. Словотвірна семантика та словотвірний тип.

Тема 1. Словотвірне значення та дериватема як основна одиниця словотвору.

Словотвірне (дериваційне) значення похідного слова. Співвідношення лексичного і дериваційного значень мотивуючого і мотивованого слова. Принципи встановлення дериваційного значення. Типологія дериваційних значень похідних слів. Мутаційне, модифікаційне та транспозиційне значення. Еквівалентність значення. Лексична і синтаксична деривація. Словотвірний тип – основна одиниця словотвору. Ознаки словотвірного типу. Загальні і часткові словотвірні значення у межах словотвірного типу.

Тема 2. Словотвірна категорія та словотвірна модель.

Поняття словотвірного ряду та словотвірної категорії у лінгвістиці, його зв'язки з поняттям словотвірного типу. Поняття системної словотвірної продуктивності. Типи обмежень системної словотвірної продуктивності (семантичні, формальні, стилістичні). Поняття словотвірної моделі.

Змістовий модуль 5. Способи словотворення. Словотвірна парадигма. Словотвірний аналіз.

Тема 1. Афіксальний словотвір.

Поняття способу словотвору в синхронії і діяхронії. Способи творення слів з однією твірною основою. Різновиди афіксального словотворення в сучасній українській літературній мові (прості і змішані). Черезступеневий/черезкроковий словотвір. Редеривація.

Тема 2. Безафіксний словотвір.

Морфолого-синтаксичний спосіб словотвору, його різновиди. Поняття транспозиції та конверсії в науковій літературі. Лексико-семантичний спосіб словотворення та його види. Способи творення слів з кількома твірними основами. Складання та його різновиди. Композити та юкстапозити. Лексико-синтаксичний спосіб творення. Аббревіація та її різновиди. Особливості формантів при безафіксних способах деривації.

Тема 3. Словотвірна парадигма. Словотвірний аналіз.

Поняття парадигми у мовознавстві. Морфологічна та словотвірна парадигма: спільне і відмінне. Словотвірний аналіз, його мета і завдання. Відмінність словотвірного аналізу від морфемного. Особливості словотвірного аналізу дериватів, утворених безафіксними способами словотвору.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин Денна форма / заочна форма			
	усього	у тому числі		
		л	п.з.	с.р.
Змістовий модуль 1. Морфемологія як розділ науки про мову				
Тема 1. Предмет і завдання курсу морфемології. Вивчення будови слова у шкільній практиці.	12/12	4/2	2/1	6/9
Тема 2. Типологія морфем у сучасній українській літературній мові.	14/18	4/2	4/1	6/15
Тема 3. Основа слова. Лексична і граматична основа слова. Типи основ.	14/12	4/-	4/-	6/12
Разом за змістовим модулем 1	40/42	12/4	10/2	18/36
Змістовий модуль 2. Функціонування морфем у сучасній українській літературній мові				
Тема 1. Явища семантичного та структурного плану у системі морфем. Морфонологічні явища та їх причини.	12/17	4/2	2/-	6/15
Тема 2. Етимологічні зміни в морфемній будові слова. Історичні зміни в морфемній будові слова.	14/17	4/2	4/-	6/15
Тема 3. Морфемний аналіз.	18/11	4/-	4/1	10/10
Тема 4. Словники морфем та словотвірні словники.	10/10	2/-	2/-	6/10
Разом за змістовим модулем 2	54/55	14/4	12/1	28/50
Змістовий модуль 3. Дериватологія				
Тема 1. Дериватологія як наукова дисципліна	12/18	4/2	2/1	6/15
Тема 2. Дериваційні відношення.	12/10	4/-	2/-	6/10
Разом за змістовим модулем 3	24/28	8/2	4/1	12/25
Змістовий модуль 4. Словотвірна семантика та словотвірний тип				
Тема 1. Словотвірна семантика. Типологія словотвірних значень.	12/12	4/2	2/-	6/10

Тема 2. Словотвірний тип (дериватема) та його ознаки. Загальні та часткові словотвірні значення у межах словотвірного типу.	12/13	4/2	2/1	6/10
Тема 2. Словотвірна категорія та словотвірна модель.	12/12	4/2	2/-	6/10
Разом за змістовим модулем 4.	36/37	12/6	6/1	18/30
Змістовий модуль 5.Способи словотворення. Словотвірна парадигма. Словотвірний аналіз.				
Тема 1.Афіксальний словотвір.	13/10	4/-	2/-	7/10
Тема 2.Безафіксний словотвір.	13/10	4/-	2/-	7/10
Тема 3. Словотвірна парадигма. Словотвірний аналіз.	15/13	2/2	4/1	9/10
Разом за змістовим модулем 5.	41/33	10/2	8/1	23/30
Усього:	195/195	56/18	40/6	99/171

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Морфемологія як розділ науки про мову. Вивчення будови слова у шкільній практиці.	2	1
2.	Типологія морфем у сучасній українській літературній мові.	4	
3.	Основа слова. Лексична граматична основа. Типи основ.	4	
4.	Функціонування морфем у сучасній українській літературній мові. Явища семантичного та структурного плану. Морфонологія. Основні морфонологічні явища.	2	1
5.	Історичні зміни в морфемній будові слова.	4	
6.	Морфемний аналіз.	2	1
7.	Словники морфем та словотвірні словники.	2	
8.	Дериватологія як наукова дисципліна.	2	1
9.	Дериваційні відношення.	4	
10.	Словотвірна семантика. Типологія словотвірних значень. Мутація, модифікація, транспозиція, еквівалентність.	4	
11.	Словотвірний тип – основна одиниця словотвірної системи.	2	1
12.	Словотвірна категорія. Словотвірна модель.	2	
13.	Способи словотворення. Афіксальний словотвір.	2	
14.	Способи словотворення. Безафіксний словотвір.	2	
15.	Словотвірна парадигма. Словотвірний аналіз.	4	1
	Разом:	40	6

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Дериватологія як вчення про утворення похідних одиниць лексичного рівня.	5	8
2.	Поняття лексичної та синтаксичної деривації у мовознавстві.	6	8
3.	Явища мутаційного та модифікаційного словотворення.	6	8
4.	Типологія модифікаційних значень іменника в сучасній	6	10

	українській літературній мові.		
5.	Явище транспозиції в сучасному мовознавстві: традиційне і нове.	6	10
6.	Омонімія з точки зору дериваційної теорії.	6	10
7.	Поняття семантичної деривації в сучасній лінгвістиці.	6	8
8.	Семантика дериваційних морфем сучасної української літературної мови.	6	10
9.	Творення нових слів на базі морфем.	6	9
10.	Фразеологічна одиниця як база творення похідних слів.	6	10
11.	Дериваційний потенціал словосполучень.	6	10
12.	Метафора як прояв семантичної деривації.	4	10
13.	Різновиди деривації в сучасній українській літературній мові.	4	10
14.	Дериваційні відношення між реченням і словосполученням.	4	10
15.	Поняття мотивації в дериватології. Встановлення напряму похідності в синхронії і діахронії.	4	10
16.	Парадигматика простого речення в українській мові.	4	10
17.	Парадигматика складного речення в українській мові.	4	10
18.	Основні поняття дериватології та вивчення їх у шкільній практиці.	10	10
	Разом	99	171

6.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання визначаються викладачем згідно з методичними вказівками до курсу морфемології та дериватології.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: офісні додатки, Google Meet.

Обладнання: персональний комп'ютер, мультимедійний проєктор, інтерактивна дошка.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Вовченко Галина. Морфемологія і дериватологія сучасної української літературної мови: навчально-методичний посібник. У 2-х част. Ужгород: ФОП Ребрик А.І. 2022. 112 с.

2. Лаврінець О.Я., Симонова К.С., Ярошевич І.А. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підручник. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 524 с.

3. Бойко В.М. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: навчальний посібник /В.М.Бойко, Л.Б.Давиденко. К.: Академвидав, 2014. 248 с.

4. Пономаренко С. Сучасна українська мова. Морфеміка. Дериватологія. Морфонологія: навчальний посібник. Миколаїв, 2014. 300 с.

5. Вакарюк Л.О., Панцьо С.Є. Українська мова: Морфеміка і словотвір. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2004. 183 с.

6. Вакарюк Л.О., Панцьо С.Є. Український словотвір у термінах: Словник-довідник. Тернопіль: Джура, 2007.

Додаткова література

7. Андерш Й.Ф. Особливості адвербіалізації іменників. *Мовознавство*. 1999. № 1. С. 3–6.

8. Аркушин Г. Лексикалізація афіксів в українській мові. *Українська мова*. 2002. №3. С. 81–89.
9. Архангельська А.М. До проблеми словотвірної фемінізації в українській мові новітньої доби: традиції і сучасність. *Мовознавство*. 2013. № 6. С. 26–40.
10. Архангельська А. *Femina cognita*. Українська жінка у слові й словнику / А. Архангельська. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 444 с. (Серія «Студії з українського мовознавства»).
11. Бабій І. Образно-емоційний потенціал прикметникових авторських неологізмів у малій прозі Володимира Винниченка. *Українське мовознавство*. К., 2015. Вип.45. С.8–14.
12. Валюх З. Функціональна роль основи твірного слова в процесах деривації. *Українське мовознавство*. К., 2011. Вип.41. С.24–31.
13. Віняр Г.М., Шпачук Л.Р. Словник новотворів української мови. Кривий Ріг, 2002.
14. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. К.: Вища школа, 1985. 360 с.
15. Гнатюк Г.М. Ад'ективація дієприкметників у сучасній українській літературній мові. *Мовознавство*. 1983. № 1. С. 19–28.
16. Голянич М.І. Внутрішня валентність постфіксальних дієслів із значенням говоріння. *Мовознавство*. 1987. № 2. С. 48–53.
17. Грещук В.В. Нариси з основоцентричної дериватології / В.В. Грещук, Р.О.Бачкур, І.Ф.Джочка, Н.М.Пославська. Івано-Франківськ, 2007.
18. Гринчишин Д.Г. Явище субстантивації в українській мові. К.: Наукова думка, 1965.
19. Думчак І.М. Універбація в українській мові: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. Івано-Франківськ, 1998. 16 с.
20. Етимологічний словник української мови: В7 т. К.: Наукова думка, 1982–2012. Т. 1–6.
21. Жовтобрюх М.А. Українська літературна мова. К.: Наукова думка, 1984. С. 85–110.
22. Жовтобрюх М.А., Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови. Ч. 1. Морфологія. К.: Вища школа, 1972. 402 с.
23. Зверев А.Д. Словотвірне значення в семантичній структурі похідних. *Мовознавство*. 1988. № 1. С. 21–27.
24. Інверсійний словник української мови. К.: Наукова думка, 1985. 811с.
25. Карпенко Ю.О. Синхронічна сутність лексико-семантичного способу словотвору. *Мовознавство*. 1992. № 4. С. 3–10.
26. Карпіловська Є.А. Типи одиниць суфіксальної підсистеми сучасної української літературної мови. *Мовознавство*. 1998. № 1. С. 43–54.
27. Карпіловська Є.А. Суфіксальна підсистема сучасної української літературної мови: Будова та реалізація. К., 1999.
28. Карпіловська Є.А. Кореневий гніздовий словник української мови: Гнізда слів з вершинами – омографічними коренями. К.: Укр. енцикл., 2002.
29. Карпіловська Є.А. Тенденції розвитку сучасного українського лексикону: чинники стабілізації інновацій //Українська мова. 2007. №4. С. 3–15.
30. Каспришин З.О. Складні випадки словотвірного аналізу. *УМЛШ*. 1989.№ 11. С. 53–58.
31. Кислюк Л. Гібридні новотвори як спосіб засвоєння запозичуваної термінології. *Українське мовознавство*. К., 2010. Вип.40. С. 32–37.
32. Кислюк Л. Сучасна словотвірна норма української мови: мовна практика та кодифікація. *Українська мова*. 2012. №1. С. 52–66.
33. Кислюк Л. Подання новотворів у лексичній базі даних. *Українське мовознавство*. К., 2013. Вип.43. С. 27–35.
34. Кислюк Л.П.Сучасна українська словотвірна номінація: ресурси та тенденції розвитку: *Монографія*. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 424 с.
35. Клименко Н.Ф. Система афіксального словотворення сучасної української мови. К.: Наукова думка, 1973. 186 с.
36. Клименко Н. Осново- і словоскладання у процесах номінації сучасної української мови. *Українська мова*. 2003. № 3–4. С. 83–106.

37. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А. Морфемні структури слів у сучасній українській літературній мові. *Мовознавство*. 1991. №4. С. 10–21.
38. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А., Комарова Л.І., Недозим Т.І., Іванова Т.В. Морфемно-словотвірний фонд української мови як дослідницька та інформаційно-довідкова система. *Мовознавство*. 1990. № 6. С. 41–50.
39. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А., Карпіловський В.С., Недозим Т.І. Словник афіксальних морфем української мови. К., 1998.
40. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови: Наук.посібник. К., 1999.
41. Ковалик І.І. Вчення про словотвір. У 2-х вип. Львів, 1958, 1961. Вип.1. 78 с.; Вип.2. 83 с.
42. Ковалик І.І. Основні проблеми вчення про словотвір. *УМЛШ*. 1970. № 10. С. 22–29; № 11. С. 22–30.
43. Ковалик І.І. Вступ. Дериватологія (словотвір) як самостійна лінгвістична дисципліна та її місце у системі науки про мову. *Словотвір сучасної української літературної мови*. К.: Наукова думка, 1979. С. 5–56.
44. Ковалик І.І. Про морфеми (морфи) у сфері мови і мовлення. *Мовознавство*. 1982. № 1. С. 3–11.
45. Ковалик І.І. «Словотворчий» чи «словотвірний»? *Культура слова*. Вип. 20. К.: Наукова думка, 1981. С. 86–87.
46. Ковалик І.І. Семантична функція кореня в словотвірному гнізді. *Словотвірна семантика східнослов'янських мов*. К.: Наукова думка, 1983. С. 17–35.
47. Ковальов В.П. Словотвір художніх неологізмів. *УМЛШ*. 1983. №6. С. 25–28.
48. Козленко Ірина. Унісуфікси: Морфемний та словотвірний статус. *Українське мовознавство*. К., 2014. Вип.44. С. 13–28.
49. Колоїз Ж. Оказіональність / узуальність як концептуальна лінгвістична категорія. *Українська мова*. 2006. № 1. С.71–81.
50. Костич Л. Статус словотвірної категорії. *Українське мовознавство*. К., 2014. Вип.44. С. 29–41.
51. Коца Р.О. Формування префіксальної та конфіксальної систем прикметника української мови (ХІ—ХХ ст.). К.: Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2017. 277 с.
52. Коца Р.О. Динаміка лексико-словотвірних типів складних прикметників в українській мові. Ужгород, 2021. 593 с.
53. Коць Т.А. Розвиток української дериватології і динаміка словотвірних норм. *Мовознавство*. 2011. № 1. С. 55–65.
54. Кравченко М.В. Явище усічення у системі віддієслівних іменників. *Мовознавство*. 1984. № 3. С. 32–36.
55. Кравченко М.В. Морфонологічні явища і словотвірна структура слова. *УМЛШ*. 1984. № 6. С. 51–55.
56. Кравченко М.В. Семантична і морфологічна валентність словотворчих одиниць у системі віддієслівних дериватів. *Мовознавство*. 1988. № 1. С. 32–37.
57. Кравченко М.В. Словотвірна структура дериватів, утворених за допомогою суфіксів -ськ(ий) і -ств(о). *УМЛШ*. 1989. № 2. С. 57–61.
58. Лесюк М. Транспозиція, мутація та модифікація значення твірного слова. *Мовознавство*. 1987. №3. С. 34–39.
59. Нелюба А.М. Черезкрокове словотворення й інноваційні явища в українській мові (на зразках суфіксальних дериватів). *Вісник Дніпропетр. нац. ун-ту. Сер.: «Мовознавство»*. 2009. Вип. 15. Т.1.
60. Пентиліук М. І., Окунович Т. Г. Методика навчання української мови у таблицях і схемах: Навчальний посібник. Київ: «Ленвіт», 2006. 134 с.
61. Плющ М.Я. Словотворення та вивчення його в школі. К.: Рад. школа, 1985. 127 с.
62. Полюга Л.М. Морфемний словник. К.: Рад. школа, 1983. 464 с.

63. Полюга Л.М. Словник українських морфем. Львів: Світ, 2001. 446 с.
64. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс: посібник для студентів пед. університетів та інститутів / кол. авторів за ред. М.І. Пентиліук. Київ: Ленвіт, 2011. 366 с.
65. Русанівський В.М. Структура українського дієслова. К.: Наукова думка, 1971. 314 с.
66. Сікорська З.С. Способи словотворення. *УМЛШ*. 1978. № 11. С. 74–81.
67. Сікорська З.С. Українсько-російський словотворчий словник. 2-е вид. К.: Освіта, 1995. 256 с.
68. Сікорська З. Постфікси в українському мовознавстві. *Українська мова*. 2003. № 3–4. С. 46–55.
69. Словотворчість шістдесятників. Ліна Костенко. Микола Вінграновський: [зб. наук. Праць /відп. Ред. Г.М. Вокальчук]. Острог: Вид-во НаУ «Острозька академія», 2010. Вип.3. 176 с.
70. Соколова С.О. Префіксальний словотвір дієслів у сучасній українській мові. К.: Наукова думка, 2003. 283 с.
71. Словник української мови: В 11 т. К.: Наукова думка. 1970–1980.
72. Стішов О.А. Відфраземні деривати-неологізми в сучасній українській мові. *Мовознавство*. 1990. № 2. С. 64–66.
73. Тараненко О.О. Смилова основа процесів словотворення. *Мовознавство*. 1982. №5. С. 19–27.
74. Тараненко О.О. Смилові процеси в основі субстантивації прикметників. *Мовознавство*. 1985. № 3. С. 47–54.
75. Тараненко О.О. Місце метафори в словотворчих процесах. *Мовознавство*. 1986. №3. С. 11–16.
76. Тимчук О.Т. Обігрування структурних елементів слова як семантико-стилістичне явище (морфеміка і словотворення). *Мовознавство*. 2001. №2. С. 54–62.
77. Тропіна Н.П. До питання про взаємозв'язки семантичної деривації і синтагматичних характеристик слова. *Мовознавство*. 1983. № 6. С. 57–62.
78. Тропіна Н.П. До питання про сутність лексико-семантичної деривації. *Мовознавство*. 1997. № 1. С. 54–57.
79. Турчак О. Оказіоналізм як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Українська мова*. 2004. № 2. С. 47–55.
80. Тютенко Олена. Словотвірна категорія особи в різних стилях: особливості функціонування. *Українське мовознавство*. К., 2011. Вип.41. С. 32–42.
81. Українська мова. Енциклопедія. К.: Укр.енцикл., 2000. 752 с.
82. Український правопис. К.: Наукова думка, 2002. 236 с.
83. Український правопис. К.: Наукова думка, 2019. 391 с.
84. Яценко І.Т. Морфемний аналіз: Словник-довідник. У 2-х тт. К.: Вища школа, 1980–1981.
85. Яценко І.Т. Явище опрощення у морфологічному складі слова. *Українська мова і література в школі*. 1979. № 3.

Конкурсні тестові завдання для вступників: Українська мова / Г.І.Вовченко, А.М.Галас, О.Д.Пискач, Т.М.Розумик, М.І.Сюсько. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2006.

Новий довідник: Українська мова. Українська література. 2 вид. К.: Казка, 2006.

Хрустик Н.М., Хаценко Л.І. Сучасна українська літературна мова: Морфеміка. Словотвір: Практикум. К., 2005.

Шкільні підручники

Авраменко О. Українська мова: підручник для 5 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. К.: Грамота, 2022. 208 с.: іл..

Заболотний О.В. Українська мова: підручник для 6 кл. закл. загальн. середн. освіти/
Олександр Заболотний. К.: Генеза, 2023. 272 с.: іл..

Українська мова (профільний рівень): підручник для 10 кл. закл. загал. серед. освіти /
С.О.Караман, О.М.Горошкіна, О.В.Караман, Л.О.Попова. Харків: Вид-во «Ранок», 2018. 272 с.

Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека УжНУ. URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/#myCarousel>
2. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Нова мова: <http://www.novamova.com.ua>
4. НУШ. URL: <https://nus.org.ua/>
5. Репозитарій УжНУ. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/>
6. Сайт УжНУ URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/>
7. Семенов О. М. Електронний навчально-методичний комплекс «Словесник»: <http://www.children.edu-ua.ne>